

Curating the City-Making Process

The proposition of the festival Parckdesign 2014, initiated by IBGE-BIM (the civil environment service of the Brussels region), was developed by Taktyk and Alive Architecture in association with Jacques Abelman, Eric Dil and Hidde van Schie, as a new model for public space in a fragile neighbourhood that combines the characteristics of a park with micro-farming.

When Taktyk and Alive Architecture first visited the site, situated in a former railway valley carved through a socially fragile district, they discovered that several people were occupying the edges of this brownfield with kitchen gardens, a hen house and a dovecote. Their proposition aimed to support those existing informal practices. By recognising the existing qualities of the site, placing them into a larger spatial framework and giving space to these informal activities in a new public park, they wanted to test a new model of public space: the Parckfarm.

This article outlines curating as a form of design practice that enables the multiple interplays between the designer and the local to contribute to the production, the activation and the care of the Parckfarm.

The Designer Curating the Designer

The site of the Parckfarm is right next to a new park on the Tour & Taxis site in Brussels that had been previously designed by IBGE-BIM and that would open together with the Parckdesign 2014 festival. The client published a call for a curator that would organise the festival and activate the park within a period of five months. As an alternative to the traditional personality of the curator, the client chose for a curatorial team made up of different mind-sets and design cultures.

p. 10

The curatorial team defined the conceptual framework of the festival and used parts of the curation budget to realise the basic infrastructure of the Parckfarm. They also organised an open call for projects around five interrelated topics that would be relevant to activate the Parckfarm: a farmhouse, an animal farm, waste, apiculture and an experimental food garden. In this open call, the curatorial team promoted an eclectic approach, favouring multiplicity and a diversity of design methods between improvisation and precise craft. To ensure a certain coherence between the different artistic

Curatoren van de stadsmakerij

Voor het initiatief van IBGE-BIM (de overheidsdienst voor milieu en energie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest) voor het festival 'Parckdesign 2014', in Brussel ontwikkelden de bureaus Taktyk en Alive Architecture, in samenwerking met Jacques Abelman, Eric Dil en Hidde van Schie, een nieuw model voor de openbare ruimte in kwetsbare wijken. In het plan werd de karakteristiek van een park gecombineerd met microlandbouw.

Toen Taktyk en Alive Architecture voor het eerst een bezoek brachten aan de bewuste locatie, gelegen in een voormalige spoorwegvallei die door een sociaal kwetsbare wijk snijdt, ontdekten ze dat een aantal mensen de randen van dit braakliggende terrein al in bezit had genomen met moestuinen, een kippenhok en een duiventil. Zij stelden voor die bestaande informele praktijken te gaan ondersteunen. Door de bestaande kwaliteiten van de locatie te erkennen, die in een groter ruimtelijk kader te plaatsen en informele activiteiten een plek te bieden, wilden ze een nieuw model voor openbare ruimte testen: het openbaar park 'de Parckfarm'.

In dit artikel wordt beschreven hoe dit team vooral als curator te werk ging en een ontwerppraktijk ontwikkelde met een sterke wisselwerking tussen ontwerpers en de buurt, die bijdroeg aan de productie en activering van de Parckfarm, maar ook voorsorteerde op de blijvende zorg ervoor.

De ontwerper als curator van de ontwerper

Parckfarm ligt op een locatie pal naast een nieuw park van IBGE-BIM op de Tour & Taxis site in de Brusselse Kanaalzone, dat tijdens het festival Parckdesign 2014 zou worden geopend. De opdrachtgever publiceerde een oproep voor een curator om binnen een termijn van vijf maanden het festival te organiseren en het park te activeren. In plaats van te kiezen voor de traditionele individuele curator, stelde de opdrachtgever een curatorteam samen dat verschillende manieren van denken combineerde met verschillende ontwerpculturen.

p. 10

Het curatorteam stelde het conceptuele kader van het festival vast en gebruikte een deel van de begroting om de basisstructuur van de Parckfarm te realiseren. Ook organiseerde het team een open oproep voor

installations, all of them had to consider the overall motto of the festival 'from the landscape to the plate'. Furthermore, the team of curators emphasised the importance of collaboration among designers, local actors and experts concerning the question of urban farming. This triangle of actors – the designer, the local and the farmer – would contribute to bringing spatial improvement of the park and new knowledge on farming to the project, while the involvement of the local actor would ensure that the proposition would be appropriated by the daily users.

Looking at the proposals made in response to the call, two observations can be made. The mixed teams that answered the call had a more socially engaged profile than was the case in previous editions of the public space biennale. Most of them were based in Brussels, which assured the close follow-up of their installations.

In addition, the curators also reserved an important part of the budget to invest in initiatives by other local actors. Through the active involvement of the daily user, they wanted to generate Lived Space in the Parckfarm. Of great help were the monthly meetings at Momo's place, a Moroccan teahouse situated next to the site. Those meetings were an additional way to generate encounters between the designers and the people living around the farm. On the one hand these rather informal meetings helped to engage locals to co-produce and care for the installations during the duration of the event, on the other they initiated the long-term adoption of the installations in the new park.

The Designer Curating the Local
The Farmhouse is the central meeting place in the Parckfarm. The project was submitted in the framework of the open call for projects. The team behind it was coordinated by the architecture and urbanism practice 1010architecture urbanism. It included a photographer (Stijn Beeckman), a sound artist (Caroline Claus), an academic (Dr Michiel Dehaene) and a designer with expertise on food chains (Nourdin Ben Abou) as well as JES, a local youth work association.

The project of the designers was conceived as a readymade: a second-hand glasshouse from Rotterdam's greenhouse area dismantled and reinstalled on the site of the Parckfarm. In the context of the new park it works as a collective space but equally as a landmark. As some voices judged the building in the beginning as being too fragile for the rough context of the neighbourhood, it became clear that a strong personality had to be found in order to welcome the guests in the Farmhouse. Tessa, one of the local actors who had been involved since the beginning through her participation in the meetings at Momo's place, saw this as an opportunity to realise her dream of setting up a neighbourhood

projecten rond vijf samenhangende onderwerpen die relevant zouden zijn voor de activering van de Parckfarm: een farmhouse, een dierenboerderij, afvalbeheer, bijenteelt en een experimentele moestuin. In de open oproep benadrukte het curatorteam dat het een eclectische aanpak voorstond, en de voorkeur gaf aan veelsoortigheid en diversiteit bij het ontwerpen – ergens tussen improvisatie en nauwkeurige ambachtelijkheid in. Om een zekere samenhang tussen de verschillende artistieke installaties te krijgen, wees het curatorteam op het overkoepelende motto van het festival: 'van het landschap naar het bord'. Bovendien benadrukte het team het belang van samenwerking tussen ontwerpers, lokale deelnemers en deskundigen rond de kwestie van de stadslandbouw. De inzet van deze actorendriehoek – de ontwerper, de buurtbewoner en de stadsboer – zou enerzijds bijdragen aan de ruimtelijke verbetering van het park en het project voorzien van nieuwe kennis over landbouw, terwijl de betrokkenheid van plaatselijke actoren er anderzijds voor zorgde dat het plan in goede aarde zou vallen bij de dagelijkse gebruikers.

Over de voorstellen die in reactie op de oproep binnenkwamen, kunnen twee opmerkingen worden gemaakt. De teams die op de oproep reageerden, hadden een sterker sociaal-geëngageerd profiel dan het geval was in vorige edities van de Brusselse biënnale over de openbare ruimte. Bovendien waren de meeste van hen in de stad gevestigd, wat aannemelijk maakte dat ze hun installaties nauwlettend zouden blijven volgen.

De curatoren reserveerden daarnaast een aanzienlijk deel van de begroting om te investeren in initiatieven van andere lokale actoren. Door de actieve betrokkenheid van dagelijkse gebruikers wilden zij de Parckfarm tot een echte Lived Space ('geleefde ruimte') maken. Een belangrijke hulp daarbij waren de maandelijkse bijeenkomsten bij Momo, een naast de site gelegen Marokkaans theehuis. Die bijeenkomsten bleken belangrijk vanwege de ontmoetingen tussen de ontwerpers en de mensen die in de buurt van de boerderij woonden. Enerzijds konden deze informele vergaderingen de buurtbewoners overhalen gedurende het evenement mee te werken aan de bouw en het onderhoud van de installaties, anderzijds vonden ze ook mensen bereid om op de lange termijn verantwoordelijkheid voor de installaties in het nieuwe park aan te gaan.

De ontwerper als curator van de
buurtbewoner
Het Farmhouse is de centrale ontmoetingsplek van de Parckfarm. Het project werd ingediend in het kader van de open oproep voor projecten. Het betrokken team werd

canteen. She engaged a group of local volunteers to take care of the Farmhouse. All snacks and drinks are local ecological products and sold at affordable prices. In order to make it possible to employ the local farmers and to assure that in case of success the project could continue beyond the period of the festival, Alive Architecture together with the group of local actors initiated the non-profit organisation Parckfarm T&T. The group behind Parckfarm T&T continues to breathe life into the park up to today through the canteen, cooking workshops, gardening workshops and many other events.

The design principles behind the space of the Farmhouse turned out to be an important curating instrument, not only for the festival, but also beyond. The Farmhouse originally had an expiration date of five months, the duration of the festival. If the installation proved its ability to survive, independently from the designer and the curators, it could continue its life. Despite the context of the temporariness the designers chose not to improvise, but to elaborate a precise design that gives a particular identity and atmosphere to the place. The project was realised with a specific selection of modest and sustainable materials that are easy to work with, mounted in a grid of 30 x 30 cm. As time passed by, the needs of the users of the neighbourhood canteen became more specific and they produced new furniture for the Farmhouse themselves, making use of the same materials and following the original dimensioning principles.

gecoördineerd door het bureau voor architectuur en stedenbouw 1010 architecture urbanism. Het team bestond naast dit bureau uit een fotograaf (Stijn Beeckman), een geluidskunstenaar (Caroline Claus), een academicus (dr. Michiel Dehaene), een ontwerper met expertise op het vlak van voedselketens (Nourdin Ben Abou) en het lokale stadslabo voor jongeren 'JES'.

De installatie startte vanuit een readymade: een uit het Rotterdamse glastuinbouwgebied afkomstige kas werd uit elkaar gehaald en op de locatie van de Parckfarm weer opgebouwd. In het nieuwe park fungeert de kas als collectieve ruimte, maar ook als oriëntatiepunt. Aanvankelijk vonden verschillende partijen het bouwwerk te kwetsbaar voor een ruige buurt als deze. Daardoor werd al snel duidelijk dat er een sterke persoonlijkheid moest worden gevonden, die als gastvrouw van het Farmhouse zou kunnen optreden. Tessa, een buurtbewoner die vanaf het begin bij het project betrokken was geweest via haar deelname aan de bijeenkomsten bij Momo, zag dit als een kans om haar droom, het opzetten van een buurtkantine, te verwezenlijken. Ze organiseerde een groep lokale vrijwilligers om voor het Farmhouse te zorgen. Al het eten en drinken dat in het Farmhouse wordt geserveerd, is lokaal en biologisch geproduceerd en wordt tegen schappelijke prijzen verkocht. Alive Architecture zette samen met de groep

Although the designers disappeared from the stage after the festival, the design principles behind the project survived as an organising tool for the continuous transformation of the space. Volunteers also feel that the fragility of the greenhouse is somehow a metaphor for the Parckfarm as a public space: it demonstrates that the impossible can be realised through the engagement of many.

The Local Curating the Designer
Since the very first visit of Taktyk & Alive Architecture to the site, Ruth Plaizier got involved as a local actor into the project of the Parckfarm. She invited them to visit her existing chicken farm on the site of the Parckfarm and the vegetable garden on the other side. She also introduced them to several local actors on the site that later became involved into the project. One of them is Marcel, a homeless man who lives in a small hut on the site, who later became the guardian of the Farmhouse for which he was paid as one of the local volunteers.

The curators asked Ruth Plaizier if she was willing to collaborate with the future artistic team of the animal farm. In response to their demand, the curators got more than they were hoping for. Ruth set up an independent team, inviting an architect to help her design a proposition for the animal farm through the transformation of her existing hen house. The design of the KotKot

buurtbewoners een organisatie zonder winst-oogmerk op genaamd ('Parckfarm T&T') om lokale telers in dienst te kunnen nemen en ervoor te zorgen dat het project, mocht het succesvol zijn, zou kunnen worden voortgezet na afloop van het festival. Het is deze groep achter Parckfarm T&T die tot op de dag van vandaag het park leven inblaast door middel van de kantine, kook & tuinierworkshops en vele andere evenementen.

Gaande het ontwerpen van het Farmhouse werd duidelijk dat de rol van curator niet enkel het festival, maar een langer proces betrof. Het Farmhouse had oorspronkelijk een houdbaarheidsdatum van vijf maanden, de duur van het festival. Als de installatie kon aantonen levensvatbaar te zijn, onafhankelijk van de ontwerpers en curatoren, zou het project kunnen worden voortgezet. Ondanks de context van tijdelijkheid kozen de ontwerpers ervoor niet te improviseren, maar om een nauwkeurig ontwerp uit te werken dat de plek identiteit en sfeer verleent. Het project werd uitgevoerd in sobere, duurzame en gemakkelijk te verwerken materialen, in een grid van 30 x 30 cm. Toen na verloop van tijd de behoeften van de gebruikers van de buurtkantine specifiekere werden, bouwden ze zelf nieuw meubilair voor het Farmhouse, gemaakt van dezelfde materialen en in de oorspronkelijke maatvoering. Hoewel de ontwerpers na afloop van het festival van het toneel verdwenen, bleven de ontwerpprincipes achter het project behouden als een instrument om de voortdurende transformatie van de ruimte te structureren. De vrijwilligers gaven ook aan dat de kwetsbaarheid van de kas op de een of andere manier een gepaste metafoer is voor de Parckfarm als openbare ruimte: die toont dat het onmogelijke kan worden gerealiseerd door de inzet van velen.

De buurtbewoner als curator van de ontwerper

Ruth Plaizier is vanaf het allereerste bezoek van Taktyk en Alive Architecture aan de locatie als lokale actor betrokken bij het Parckfarm-project. Ze nodigde hen uit haar bestaande kippenboerderij op de locatie van de Parckfarm te bezoeken, en de moestuin aan de andere kant. Ze heeft hen ter plekke ook voorgesteld aan diverse buurtbewoners die later bij het project betrokken raakten. Een van hen is Marcel, een dakloze die in een hutje op de locatie woont, later de conciërge van het Farmhouse werd en daarvoor een vrijwilligersvergoeding ontving.

De curatoren hebben Ruth Plaizier gevraagd of ze bereid was samen te werken met het toekomstige team van kunstenaars van de dierenboerderij. Haar reactie op hun verzoek overtrof hun stoutste dromen. Ruth vormde

Parckfarm during the pre-opening event where local actors welcomed the guests from outside the neighbourhood/ Parckfarm tijdens het aan de opening voorafgaande evenement waarbij de lokale bewoners gasten van buiten de wijk verwelkomden

The Farmhouse was designed by 1010au and is run by a group of enthusiastic local inhabitants brought together by Tessa/ Het Farmhouse, ontworpen door 1010au, wordt gerund door een groep enthousiaste buurtbewoners, bij elkaar gebracht door Tessa

The bread oven is a local initiative that was proposed by Stéphanie and was realized through the efforts and skills of Abdel/ De broodoven is een lokaal initiatief dat werd voorgesteld door Stéphanie en tot leven kwam door de inspanningen en vaardigheden van Abdel

installation by architect Ewoud Saeys was discussed during several meetings with Ruth and the many other local actors that she involved in the process. The team co-designed and co-produced the animal farm during many participative moments and secured its maintenance by a team of local volunteers. The co-production of the farm itself continued during the entire period of the festival. The curatorial team considers this participative process as one of the strengths of the project, as the focus of this group was not so much on the production of a finished object, but on the sociospatial process.

While the architect stepped out of the process at the end of the festival, today Ruth Plaizier and the many locals involved in the project remain part of the team of local farmers taking care of the chickens on a daily basis.

The Local Curating the Local

One way to invite the local to curate the local was through an informal call for initiatives during the meetings at Momo's place. The most successful of those proposals was the bread oven. It was local farmer Stéphanie Bertel, already involved into the existing collective garden, who pointed out the opportunity of a place to bake bread in the Parckfarm. Following up this comment, Abdel, who lives in the neighbourhood, mentioned his experience in building traditional bread ovens. The curatorial team valued this idea and freed up a budget for an oven to be realised. Abdel produced the oven,

een onafhankelijk team en vroeg een architect samen met haar een plan te ontwerpen om haar bestaande kippenhok te transformeren tot de gevraagde dierenboerderij. Het ontwerp van de installatie KotKot van architect Ewoud Saeys werd besproken tijdens verschillende bijeenkomsten met de vele buurtbewoners die Ruth Plaizier bij het proces betrok. Het team heeft tijdens deze bijeenkomsten samen met hen de dierenboerderij bedacht en geproduceerd, en zich ervan verzekerd dat die zou worden onderhouden door een groep vrijwilligers. Er werd gedurende de gehele looptijd van het festival gezamenlijk aan de bouw van de boerderij gewerkt. Het curatorsteam beschouwt dit proces als een van de sterkste punten van het project, omdat deze groep niet zomaar gericht was op de productie van een object, maar op het sociaal-ruimtelijke proces.

Hoewel de architect uit het project stapte toen het festival was afgelopen, maken Ruth Plaizier en de vele bij het project betrokken buurtbewoners tot op de dag van vandaag deel uit van het team van stadsboeren dat dagelijks voor de kippen zorgt.

De ene buurtbewoner als curator van de andere buurtbewoner

Een manier om de ene buurtbewoner aan te zetten om op te treden als curator van de andere buurtbewoner, was via een informele oproep voor initiatieven tijdens de bijeenkomsten bij theehuis Momo. Het succesvolste van die voorstellen was dat van de broodoven. Een buurtbewoner, Stéphanie Bertel, die ook al betrokken was bij de bestaande collectieve tuin, wees op de mogelijkheid een plek in de Parckfarm in te richten voor het bakken van brood. Naar aanleiding van die opmerking vertelde Abdel, die in de wijk woont, over zijn ervaring met het bouwen van traditionele lemen broodovens. Het curatorsteam vond dit een goed idee en maakte geld vrij om een oven te realiseren. Abdel bouwde die met verscheidene andere mannen uit de Marokkaanse gemeenschap. Samen met zijn vrienden stookt hij de oven ieder weekend op, en houdt dit tot vandaag vol: iedereen mag er dan zijn eigen brood komen bakken. Hoewel er tijdens het festival voornamelijk mensen uit de buurt hun pizza, tagine of brood kwamen klaarmaken, wordt de oven vandaag de dag gebruikt door mensen uit de hele regio, die er hun verjaardag of een andere gebeurtenis komen vieren.

Een ander voorbeeld van de buurtbewoner als curator van de buurtbewoner is de bijdrage van Caroline Claus van de plaatselijke vereniging voor jongerenwerk JES. Ze was als kunstenaar betrokken bij het Farmhouse-team en wees er tijdens de bijeenkomsten in theehuis

with several other men from the Moroccan community. Together with his friends he heats it up during the weekend and continues to do so: everybody is welcome to bake his or her own bread. While during the festival it was mainly people from the neighbourhood that came to bake their pizza, tagine or bread, today it is people from the wider region that use the bread oven in order to celebrate their birthdays or other events.

Another example of the local curating the local is the contribution of Caroline Claus from the local vzw Jes. Involved in the Farmhouse team as an artist, during the meetings at Momo's place she pointed out the importance of involving the local youngsters in the process of the Parckdesign 2014: Parckfarm. This is why the curatorial team freed a budget for an additional project. Claus initiated a group with and for the young under the name Tcharmela. The group organised several events for the young population in the neighbourhood, from barbecues and soccer matches to music events. Those events quickly made many of the young people from the neighbourhood feel a certain sense of ownership of the Parckfarm. According to several local actors, this is probably one of the reasons that the fragile Farmhouse has, to this day, never been vandalised.

Conclusion: The Local Welcoming the Guest

By promoting a layered set of curatorial practices in the Parckfarm project, a multiplicity of actors was engaged – each of them through their expertise – to co-produce the Parckfarm. While the involvement of the designers generated an aesthetically appealing public realm, the participation of the many local actors into the production, organisation of events and care of the installations stimulated the activation of the Parckfarm. This double-sided success motivated the client to extend the festival into a durational project that is today run by the locally based Parckfarm T&T non-profit association. The curators used the closing of the festival as an opportunity to reflect on the afterlife of the project, discussing with other organisations and external experts the future role of both the organisation and the commissioning authority. The way in which locals have been welcoming outsiders has a tempering effect on the rather heavy-handed ongoing urban development projects currently on the Tour & Taxis site.

Ultimately, this experiment demonstrates that, in order to generate appropriation and use in the public realm, it is crucial to expand architecture and design beyond the built in order to generate Lived Space by curating not only the designer, but also the locals to run the place and to welcome guests.

Momo op dat het belangrijk was de buurtjongeren bij het proces van Parckdesign 2014: Parckfarm te betrekken. Het curatorsteam heeft daarom een bedrag vrijgemaakt voor een aanvullend project. Claus vormde onder de naam Tcharmela een groep met en voor de jongeren. De groep heeft verscheidene evenementen voor de jonge bewoners van de wijk georganiseerd, van barbecues en voetbalwedstrijden tot muziek evenementen. Die evenementen gaven veel jonge mensen uit de buurt snel het gevoel dat de Parckfarm ook van hen was. Volgens verscheidene lokale actoren is dit waarschijnlijk één van de redenen waarom er in het kwetsbare Farmhouse tot op de dag van vandaag nooit vernielingen zijn aangericht.

Ten slotte: de lokale bewoners verwelkomen hun gasten

Door de gelaagde set van curatoractiviteiten werd een grote groep actoren elk vanwege zijn deskundigheid bij het project betrokken om gezamenlijk de Parckfarm te produceren. Hoewel het werk van de ontwerpers een aantrekkelijk openbaar domein heeft opgeleverd, is het de participatie van de vele lokale actoren in de productie, de evenementenorganisatie en het onderhoud van de installaties, die de activering van Parckfarm heeft gestimuleerd. Dit gecombineerde succes bracht IBGE-BIM ertoe het festival te bestendigen tot een langdurig project dat vandaag de dag wordt geëxploiteerd door een lokaal gewortelde vereniging zonder winstoogmerk, Parckfarm T&T. De curatoren hebben de afsluiting van het festival te baat genomen om over het voortbestaan van het project te discussiëren; In een gesprek met andere bevriende organisaties en externe deskundigen werd de toekomstige rol van de organisatie en van de opdrachtgever ter discussie gesteld. De manier waarop de buurtbewoners mensen van buitenaf hebben verwelkomd heeft een verzachtend effect op de vrij brutale stadsontwikkelingsprojecten die momenteel op de terreinen van Tour & Taxis plaatsvinden.

Uiteindelijk toont dit experiment aan dat, als je van plan bent toe-eigening en gebruik in de openbare ruimte te stimuleren, het van cruciaal belang is om architectuur en ontwerp op te vatten als iets dat verder gaat dan de gebouwde orde. Op die manier kan er een Lived Space ontstaan, waarbij curatorrollen zijn weggelegd voor zowel ontwerpers als buurtbewoners, die de zaak runnen en de gasten verwelkomen.

Vertaling: InOtherWords, Maria van Tol

The Kotkot project of the inhabitant Ruth Plaizier was designed in collaboration with architect Ewoud Saeys/Kotkot, een project van bewoner Ruth Plaizier, werd ontworpen in samenwerking met de architect Ewoud Saeys